

DEMOKRATIPAKKE II

MOD ET ÅBENT OG MERE
GENNEMSIGTIGT FOLKESTYRE

INDHOLDSFORTEGNELSE

EN OFFENTLIGHEDSLOV TIL GAVN FOR OFFENTLIGHEDEN	1
Forslag 1: Ny offentlighedslov	1-2
Forslag 2: Åbenhedsudvalg	2
YTRINGSFRIHED FOR OFFENTLIGT ANSATTE	2
Forslag 3: Styrkelse af offentligt ansattes ytringsfrihed	2
DANMARK SOM FOREGANGSLAND FOR WHISTLEBLOWERE	2
Forslag 4: Whistleblowerordning	2
Forslag 5: Nyt whistleblowerværn	2-3
Forslag 6: Beskyttelse af internationale whistleblowere	3
GENNEMSIGTIGHED OG LOBBYISME	3
Forslag 7: Lobbyregister for politikere og ministre	3
Forslag 8: Karensperiode for ministre og topembedsfolk	3-4
ÅBENHED OM PARTISTØTTE	4
Forslag 9: Åbenhed om bidrag til partierne	4
Forslag 10: Strammere betingelser for partistøtte	4
GLOBAL GENNEMSIGTIGHED	4
Forslag 11: Et mere gennemsigtigt EU	4-5
Forslag 12: Åbenhed om frihandelsaftaler	5

DEMOKRATIPAKKE II: MOD ET ÅBENT OG MERE GENNEMSIGTIGT FOLKESTYRE

Alternativet har en vision om at skabe en ny politisk kultur og et langt mere åbent, gennemsigtigt og demokratisk samfund.

Tilbage i 2014 præsenterede vi den første ambitiøse demokratipakke, der skulle fremme en ny og mere involverende politisk kultur i Danmark. Udspillet dengang indeholdt bl.a. en række debatdogmer, men også flere politiske forslag, fx forslaget om at tillade borgerdrevne beslutningsforslag i Folketinget, der siden blev vedtaget af Folketinget, og forslaget om et Center for Demokratiudvikling, som er under behandling.

Hvor den første demokratipakke fokuserede mest på at øge borgerinddragelse og forbedre debatkulturen i Danmark, har denne udgave et mere specifikt fokus på at styrke åbenheden i samfundet. Det skyldes, at Alternativet ser åbenhed som en forudsætning for et godt, meningsfuldt og velfungerende demokrati, hvor borgerne kan have tillid til det politiske system og magthaverne. Omvendt fører mørklægning og lukkethed – fx indførelsen af offentlighedsloven og den begrænsede åbenhed om partistøtte – til mistillid, usikkerhed og politikerlede, fordi det begrænser borgernes mulighed for indsigt og viden.

For Alternativet er det vigtigt, at det bliver lettere for borgere og medier at kigge magten over skulderen – både på gode og mindre gode dage. Derfor præsenterer vi i dette udspil en række konkrete forslag, som kan bidrage til at skabe en mere åben offentlig sektor, en mere gennemsigtig forvaltning og et mere transparent politisk system i Danmark.

Disse forslag glæder vi os til at diskutere med borgere, politikere, meningsdannere og medier.

Men for at vise, at vi mener det alvorligt, når vi siger, at vi vil arbejde for en ny politisk kultur og et mere åbent politisk system, vil vi – udover at komme med en række politiske forslag – også eksperimentere med andre tiltag, der kan fremme åbenhed i vores

eget parti, som vi fx har gjort ved at live-streame fra gruppemøder i folketingsgruppen og være åbne om vores donationer. Sådanne eksperimenter vil vi fortsat afprøve – og vi vil opfordre til, at endnu flere hopper med på vognen, så vi sammen sikrer et mere åbent og ærligt samfund.

EN OFFENTLIGHEDSLOV TIL GAVN FOR OFFENTLIGHEDEN

Offentlighedsloven er med rette blevet kritiseret, fordi den i realiteten har begrænset åbenheden i forvaltningen. At søge og få aktindsigt er afgørende for pressens mulighed for at føre kontrol med magthaverne, og derfor er det fx dybt problematisk, at offentlighedsloven – særligt bestemmelserne §§ 22, 24 og 27 stk. 2 – i praksis har indskrænket retten til aktindsigt.

Det giver ikke mening, at vi har en offentlighedslov, der snarere begrænser end fremmer åbenhed. Alternativet vil arbejde for en mere åben offentlighedslov og tilbagerulle de førnævnte bestemmelser, fordi det vil skabe mere åbenhed i forvaltningen, så det danske demokrati, den danske befolkning og det danske folkestyre får den offentlighedslov, som de fortjener.

Forslag 1: Ny offentlighedslov

Alternativet foreslår, at der indføres en ny offentlighedslov, der reelt lever op til sit navn. Inspireret af Dansk Journalistforbund foreslår vi, at man genindfører den overordnede retstilstand, der gjaldt før 1. januar 2014, ved at overføre miljøoplysningslovens bestemmelser til offentlighedsloven. På den måde tilbagerulles også bestemmelserne §§ 22, 24 og 27 stk. 2.

De elementer fra den nuværende offentlighedslov, der fremmer åbenhed, skal naturligvis fastholdes og udvides. For eksempel ønsker vi, at grænsen for, hvornår offentligt ejede virksomheder undtages fra

offentlighedsloven reduceres fra det nuværende ejerskabskrav på 75 pct. til 50 pct., så flere underlægges loven.

Forslag 2: Åbenhedsudvalg

Alternativet foreslår, at der oprettes et ekspertudvalg, som hvert andet år skal komme med anbefalinger til, hvordan man kan øge åbenhed i forvaltningen og det politiske system gennem offentlighedsloven. Eventuelle beslutninger om ikke at følge en eller flere anbefalinger fra ekspertudvalget skal begrundes skriftligt af regeringen og gøres tilgængelige for offentligheden.

Udpegelsen af medlemmerne i ekspertudvalget foretages af Folketinget og bør som minimum omfatte repræsentanter fra interesse- og fagorganisationer, medier, det offentlige og relevante forskere.

YTRINGSFRIHED FOR OFFENTLIGT ANSATTE

Ytringsfriheden er en hjørnesteen i vores demokrati. Desværre viser en undersøgelse fra FTF, at det står skidt til med ytringsfriheden for offentligt ansatte – og at det fortsat går den forkerte vej. Tre ud af fem offentligt ansatte frygter i dag, at det vil få negative konsekvenser for dem, hvis de kritiserer forhold på arbejdspladsen, mens det i 2010 "kun" var hver anden. Samtidig svarer 39 pct. af de adspurgte, der har ytret sig kritisk i offentligheden, at de har oplevet negative følger såsom tjenstlige samtaler, advarsler, ytringsforbud og fyringer.

Det er afgørende for den demokratiske debat, at offentligt ansatte kan ytre sig frit om de eksisterende rammer og arbejdsforhold. Derfor vil Alternativet ændre og forbedre lovgivningen, så offentligt ansatte i højere grad kan ytre sig – uden det får negative konsekvenser.

Forslag 3: Styrkelse af offentligt ansattes ytringsfrihed

Alternativet foreslår, at der indføres en generel lovbestemmelse, som konstaterer, at en offentlig arbejdsgiver ikke må indføre sanktioner som reaktion på lovlige ytringer om kritisable forhold på arbejdspladsen. Desuden foreslår vi, at der indføres en særlig ansættelsesretlig beskyttelse af offentligt ansatte, som indebærer:

1. Mulighed for fortsat ansættelse eller kompensation for medarbejdere, der er blevet afskediget som en konsekvens af at have ytret sig.

2. Delt bevisbyrde ved ansættelsesretlige sager, der involverer en offentligt ansats brug af sin ytringsfrihed.
3. Forhøjet godtgørelse til medarbejdere, der bliver udsat for negative ledelsesreaktioner (såsom afskedigelse, degradering, chikane mv.).

DANMARK SOM FOREGANGSLAND FOR WHISTLEBLOWERE

Danmark står med nogle demokratiske udfordringer, når det gælder beskyttelsen af whistleblowerere, altså personer, der afslører ulovligheder eller forsømmelser af grov karakter.

En række tidligere sager har vist, at der er en betydelig mangel på beskyttelse af og anonymitet omkring whistlebloweres identitet. Alternativet vil arbejde for, at whistleblower-sager håndteres og undersøges af en uafhængig instans, og at den pågældende whistleblower sikres anonymitet, så vedkommende ikke behøver frygte for eventuelle negative personlige eller karrieremæssige konsekvenser. Derudover mener vi, at Danmark bør yde en særlig beskyttelse til internationale whistleblowerere, ytringsfriheds- og demokratiforkæmpere og lignende personer, der har afsløret vigtige forhold og ulovligheder i demokratiets tjeneste.

Forslag 4: Whistleblowerordning

Alternativet foreslår, at der etableres en whistleblowerordning for offentligt ansatte. Ordningen kan udformes som en selvstændig, uafhængig instans, der sikrer offentligt ansatte en særlig fortrolig kanal, hvor de kan indberette ulovlig forvaltning, kritisabel praksis og grove forsømmelser. Indberetninger til instansen skal kunne foretages anonymt.

Vi forestiller os, at den uafhængige instans, som beskrevet herover, skal have til opgave at vurdere og afveje den enkelte indberetning, herunder hvorvidt der skal igangsættes en undersøgelse. Instansen skal stå for eventuelle undersøgelser med inddragelse af relevante myndigheder, parter og personer, ligesom den skal afgive udtalelser rettet mod den relevante myndighed og følge op på eventuelle ulovligheder og forsømmelser mv. Sidst, men ikke mindst, skal der årligt afgives en beretning om instansens arbejde.

Forslag 5: Nyt whistleblowerværn

Alternativet foreslår, at der udfærdiges et nyt beskyttelsesværn for whistleblowerere. Beskyttelsesværnet skal sikre whistlebloweres ansættelsesretlige vilkår og bestå af mindst fire elementer:

1. En whistleblower kan hverken sigtes eller retsforfølges for at bryde sin tavshedspligt ved at videregive oplysninger, dokumenter mv. til den uafhængige instans.
2. En arbejdsgiver må ikke efterforske whistleblowers identitet.
3. Whistleblowers ansættelsesretlige forhold skal styrkes således, at arbejdsgiveren – i tilfælde af firing – skal bevise, at whistleblowing ikke er årsag til firingen.
4. Arbejdsgivere har også brug for beskyttelse, og derfor skal bevidst indberetning af urigtige og vildledende oplysninger kunne få ansættelsesretlige konsekvenser.

Forslag 6: Beskyttelse af internationale whistleblowere

Alternativet foreslår, at Danmark afstår fra at bidrage til udleveringer af whistleblowere, ytringsfriheds- og demokratiforkæmpere, som har afsløret mulig ulovlig forvaltning, ulovlige aktiviteter, grove fejl og forsømmelser, som de har fået kendskab til gennem deres virke.

Såfremt Danmark skal kunne udlevere sådanne personer, skal det sikres, at en eventuel retssag vil være i overensstemmelse med retten til en retfærdig rettergang, at eventuelle afsoningsforhold foregår under anstændige forhold, og at den udleverede i øvrigt behandles i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

GENNEMSIGTIGHED OG LOBBYISME

Lobbyisme er en integreret del af dansk politik – og det er helt naturligt. Borgere, virksomheder, organisationer og andre interessenter bør have mulighed for at fremlægge deres synspunkter og fremføre forslag for landets folketingsmedlemmer og ministre. Imidlertid kan denne praksis føre til øget mistillid, hvis ikke vi sikrer en større åbenhed om, hvem de folkevalgte og landets ministre mødes med. Derfor foreslår vi oprettelsen af et nyt lobbyregister samt indførelsen af en karensperiode for ministre og topembedsfolk, der bliver lobbyister. Disse personer opnår gennem deres virke vigtig og fortrolig viden, som kan udnyttes af en privat virksomhed, og derfor har man andre steder – for eksempel i EU – indført en række fornuftige regler inden for området, som Alternativet ønsker at adoptere i lignende form i Danmark.

Forslag 7: Lobbyregister for politikere og ministre

Alternativet foreslår, at der indføres et obligatorisk lobbyregister for både ministre og kommunal-, regions- og folketingspolitikere. Registret skal være offentligt og kan for eksempel ligge tilgængeligt for offentligheden på hhv. ministeriernes, Folketingets, kommunernes og regionernes hjemmesider.

Forslag 8: Karensperiode for ministre og topembedsfolk

Alternativet foreslår, at der indføres en differentieret karensperiode for henholdsvis ministre og topembedsfolk. Med inspiration fra EU's regler for

karensperioder for kommissærer og topembedsfolk indstilles til, at ministre ikke må deltage i eller på anden vis yde professionel ydelse til lobbyisme, der er rettet mod den pågældende ministers tidligere ministerium indtil 18 måneder efter sin fratrædelse. For topembedsfolk bør gælde, at disse ikke må deltage i lobbyisme, der omhandler sager, som den pågældende embedsperson har beskæftiget sig med inden for de seneste 3 år, hvilket skal gælde indtil 12 måneder efter fratrædelsen som embedsmand. Selve karensperioden varer således 12 måneder.

ÅBENHED OM PARTISTØTTE

Ifølge Europarådet er åbenheden om økonomiske bidrag til partier i Danmark mangelfuld, hvis vi sammenligner os med de fleste andre af Europarådets 47 medlemslande. Den manglende gennemsigtighed om partiernes økonomiske støtte er problematisk, fordi borgerne bør have fuld indsigt i, hvilke pengestrømme, og bagvedliggende interesser, der potentielt påvirker politikere og politiske beslutninger. Alternativet ønsker derfor, at Danmark med inspiration fra anbefalingerne i partistøtteudvalgets betænkning indfører strengere krav for åbenhed om partiernes økonomi.

Forslag 9: Åbenhed om bidrag til partierne

Reglerne for partiernes økonomi skal strammes, så der kommer større åbenhed om pengestrømmene til danske partier. For det første skal beløbsgrænsen for anonymitet om bidrag, der i dag er på 20.000 kr., ændres til 5.000 kr. eller mindre. For det andet bør muligheden for anonymitet ved bidrag over beløbsgrænsen gennem de såkaldte "pengeklubber" elimineres ved, at pengeklubberne skal opgøre navne på de enkelte bidragsydere og beløbet på deres donation (pengeklubber defineres her som foreninger mv., der donerer mere end 50 pct. af sine indtægter til politiske partier). For det tredje skal der indføres en uafhængig revision af de politiske partiers regnskaber. Og for det fjerde skal der indføres forbud mod, at bidragsmodtagere (både partier og individuelle politiske kandidater) modtager bidrag fra personer, hvis identitet de ikke har adgang til.

Forslag 10: Strammere betingelser for partistøtte

Alternativet foreslår, at der indføres en fast, administrativ bødestraf, som rammer partier og politikere, der indberetter forkerte eller mangelfulde oplysninger. Bødestraffen bør være en fast procentdel på eksempelvis 500 pct. Ved en fast procentdel på 500 pct. vil mangelfuld indberetning om et beløb på 10.000 således medføre, at partiet får trukket 50.000

kr. i partistøtten. Er det ikke muligt at kvantificere den mangelfulde indberetning, bør bødestraffen være på eksempelvis mellem 5% og 20% af partiets offentlige partistøtte.

Der oprettes i denne forbindelse et partistøttenævn, der skal have til formål blandt andet at rådgive og monitorere partierne på området og uddele bøderne. Forslaget er inspireret af lignende regler i EU.

GLOBAL GENNEMSIGTIGHED

I Alternativet tror vi fortsat på, at et stærkt europæisk samarbejde er afgørende for at håndtere globale, grænseoverskridende udfordringer og derigennem skabe en seriøs bæredygtig omstilling. Men vi tror også på, at EU kan og skal forbedres, så det bliver endnu mere demokratisk og gennemsigtigt, end det er i dag. Dette gør sig gældende for både EU's institutioner, men også i Folketingets behandling af EU-sager.

Forslag 11: Et mere gennemsigtigt EU

Alternativet ønsker, at den danske regering og Folketinget arbejder aktivt for at sætte demokrati og gennemsigtighed højere på EU's dagsorden. I den forbindelse foreslår vi fire konkrete tiltag, som kan styrke viden og åbenhed om EU-arbejdet:

1. Den danske regering skal officielt arbejde for fuld gennemsigtighed i EU's beslutningsprocesser, heriblandt livestreaming af møder i vigtige EU-organer, fx ministermøder i Ministerrådet for finansielle anliggender (Ecofin) og forligsmøderne mellem Kommissionen, Europa-Parlamentet og Ministerrådet (trilogerne).
2. Den danske regering skal i Ministerrådets forhandlinger af Kommissionens forslag om at reformere åbenhedsregisteret "transparency registeret" arbejde for, at der kommer en obligatorisk registrering af lobbyaktiviteter, økonomisk støtte og sponsorater i EU-systemet i henholdsvis Rådet, Kommissionen og Europa-Parlamentet.
3. Den årlige EU-redegørelsesdebat med udenrigsministeren skal laves om til en årlig EU-debat med statsministeren om EU-samarbejdets kurs. Dette skal sikre en mere mangfoldig debat med flere folketingsmedlemmer end blot EU-ordførerne.
4. Europaudvalgets arbejde skal udbredes til andre udvalg. På længere sigt bør Europaudvalget kun varetage institutionelle europæiske spørgsmål,

og resten af sagerne bør henføres til relevante fagudvalg. Indtil da bør der indføres en rapporteur-ordning, hvor der bliver udpeget en ordfører fra fagudvalgene til at følge relevante forslag fra Kommissionen. I dag er det regeringen, som bestemmer, hvornår de formelt skal forelægge en sag til forhandlingsoplæg, hvor regeringen er afhængige af, at et flertal i Europaudvalget støtter op om regeringens linje. Europaudvalget skal gives beføjelsen til, at et flertal i udvalget kan kræve, at regeringen forelægger en given sag til forhandlingsoplæg. Ydermere bør alle sager til forhandlingsoplæg behandles i Folketingssalen, som alle andre lov- og beslutningsforslag.

Forslag 12: Åbenhed om frihandelsaftaler

Alternativet ønsker større åbenhed om frihandelsaftaler. Vi er imod, at forhandlinger om fx TTIP, der po-

tentielt bliver verdens største frihandelsaftale, finder sted uden, at befolkningen har en reel chance for at vide, hvad der foregår. Vi vil arbejde for, at dørene til forhandlingslokalerne åbnes op, så det bliver lettere at diskutere og overskue fordele og ulemper ved potentielle frihandelsaftaler.

Helt konkret foreslår vi, at alle forhandlingsudspil fra alle forhandlingspartier offentliggøres, så borgere, parlamentarikeres og civilsamfundets adgang til forhandlingstekster øges. Derudover mener vi, at resultaterne fra forhandlingerne løbende bør offentliggøres, at det samlede resultat skal præsenteres i god tid inden afstemninger, og at der – forud for mandatafgivelser til forhandlinger – skal foretages en omfattende inddragelse af alle interessenter, inkl. forbruger- og miljøorganisationer, fagbevægelse og civilsamfund.

